

Nuorten ääni Pirkanmaalla-hanke pyytää kuntanne nuorisovaltuuston lausuntoa seuraavaan asiaan.

Hyvinvointialueen nuorisovaltuuston perustaminen

Hallitus antoi joulukuussa 2020 esityksensä sote-uudistusta koskevasta lainsäädännöstä, jossa esitetään hyvinvointialueiden perustamista. Pirkanmaan tapauksessa uusi hyvinvointialue olisi koko maakunnan käsittävä ja sen vastuulle siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja esimerkiksi koulujen oppilashuoltopalvelut.

Hallituksen lakiehdotuksessa hyvinvointialueiden perustamiseksi esitetään että hyvinvointialue asettaisi nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi *hyvinvointialueen nuorisovaltuuston*, jolla olisi mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen lasten ja nuorten palvelujen järjestämisen *kaikkiin vaiheisiin*.

Hyvinvointialueen nuorisovaltuuston toiminnasta on kirjattu lakiehdotukseen seuraavaa:

- Nuorisovaltuuston tehtäväkenttänä olisivat *kaikki toiminnot, joilla olisi merkitystä nuorten, heidän elinolosuhteidensa ja tarvitsemiensa palvelujen kannalta*.
- Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto voisi nostaa esiin lapsille ja nuorille tärkeitä asioita hyvinvointialueen toiminnassa ja tuoda päätöksentekijöille tietoon lasten ja nuorten tarpeita ja ajatuksia.
- Jos nuorisovaltuuston edustaja saisi lisäksi läsnäolo- ja puheoikeuden hyvinvointialueen muissa toimielimissä, kuten valtuustossa ja lautakunnissa, parantuisivat tiedonkulku ja nuorten vaikutusmahdollisuudet edelleen.
- *Kun nuorisovaltuustoja kootaan, olisi tärkeä huomioida eri lapsiryhmien osallistumismahdollisuudet*.
- Vaikuttamistoimielimen jäsenet tulisi valita kuntalain 26—28 §:ien mukaisen, hyvinvointialueen kunnissa toimivan vastaavan vaikuttamistoimielimen (eli kuntien nuorisovaltuustojen) jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valittaisiin vähintään yksi edustaja. Tällä korostettaisiin yhtäältä hyvinvointialue- ja kuntatason vaikuttamistoimielinten välistä yhteyttä sekä toisaalta kuntien vaikuttamistoimielinten tasapuolista edustusta. Muilta osin jäsenmäärä, kokoonpano sekä vaikuttamistoimielinten valinta ja esimerkiksi toimintatavat jäisivät hyvinvointialueen päätettäväksi.

Nykytilanne Pirkanmaalla

Pirkanmaalla maakunnallisen nuorisovaltuuston valmistelutyö aloitettiin jo edellisen hallituksen maakuntauudistusvalmistelun aikana. Vuoden 2019 alussa perustettiin Pirkanmaan nuorisotyöryhmä, joka toimii Pirkanmaan nuorisovaltuuston esiasteena. Vuoden 2021 alusta ryhmä käyttää virallisesti nimeä Pirkanmaan maakunnallinen nuorisovaltuusto (MANU). Ryhmässä on tällä hetkellä 30 paikkaa, joista 23 jaetaan kuntien nuorisovaltuustojen kautta (yksi edustaja per kunta) ja lisäksi ryhmässä on 7 vapaata paikkaa, joita voi hakea kuka tahansa pirkanmaalainen 13-29-vuotias nuori. Ryhmän

toimintaa ja vakinaistamista tukee Nuorten Ääni Pirkanmaalla-hankkeen työntekijä ja ryhmä toimii tiiviissä yhteistyössä Pirkanmaan liiton ja uuden hyvinvointialueen valmistelun kanssa. Tavoitteena on että jatkossa MANU toimisi molempien alla niin, että nuorilla on mahdollista saada äänensä kuuluviin sekä Hyvinvointialueen sote-palveluissa, että Pirkanmaan liiton kautta muissa maakunnallisissa asioissa. Tähän mennessä nuoret ovat olleet sosiaali- ja terveystieteiden uudistuksen lisäksi mukaan mm. maakuntaliiton ilmastotyössä, koulutusryhmässä ja liikennestrategian suunnittelussa.

Tuleva vuosi 2021 on erittäin tärkeä maakunnallisen hyvinvointialueen nuorisovaltuuston toimintamallin muodostamisen kannalta ja siksi pyydämme laajasti kommentteja ja mielipiteitä teiltä pirkanmaalaisilta nuorten vaikuttajaryhmiltä.

Kihniön nuorisovaltuuston lausunto:

Nuorisovaltuusto katsoo, että hyvinvointialueen nuorisovaltuusto on lähtökohtaisesti hyvä asia ja lisää nuorten osallisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa isoihin asioihin. Hyvinvointialueen nuorisovaltuustosta toivotaan aitoa päätöksentekoon vaikuttavaa kanavaa, jonka olemassaolo ja vaikutuskanavat suunnitellaan ja otetaan osaksi koko hyvinvointialueen organisaatiota. Hyvinvointialue koostuu hyvin erilaisista alueista ja se toivotaan näkyvän myös nuorisovaltuuston keskusteluissa. On hyvä, että jokainen kunta ja alue saisi oman aktiivisen edustajansa nuorisovaltuustoon. Vaikutusmahdollisuuksien ja eri alueiden huomioimisessa myös nuorisovaltuuston ohjaajan rooli on erittäin merkittävä. Lisäksi olisi hyvä suunnitella selkeät kanavat, joiden kautta nuorten ääni ja vaikutusmahdollisuus saatetaan osaksi hyvinvointialueen päätöksentekoa. Epäselväksi jäi, miten tulee maakunnan nuorisovaltuusto säilymään hyvinvointialueen nuorisovaltuuston rinnalla ja miten nämä kaksi nuorisovaltuustoa eroavat toisistaan tai miten nämä nuorisovaltuustot tekevät yhteistyötä.

1. Millaista hyvinvointialueen maakunnallisen nuorisovaltuuston toiminnan tulisi olla, jotta kunnastanne nuoren olisi mahdollista edustaa kyseisessä ryhmässä?

Nuorisovaltuuston tulisi kokoontua riittävän usein, jotta se voi olla osa päätöksentekoa. Lähtökohtana voisi pitää kerran kuukaudessa, riippuen toki asioiden määrästä.

Osallistumisen kannalta nuorisovaltuuston kokoukset olisi hyvä pitää viikonloppuisin ja etänä myös iltaisin mahdollista. Kokouskäytäntöinä voisi olla sekä etä- että fyysiset kokoukset. Fyysisten kokousten osalta syntyy kustannuksia kulkemisesta ja mahdollisista ruokailuista (riippuen kokousten ajankohdista ja liikenneyhteyksistä).

Haaste on, mikäli asiat koetaan etäisinä ja nuorisovaltuuston tavoitteet eivät ole selkeät. Ajokorttittomuus tai kulkuyhteyksien puute voi hankaloittaa osallistumista kokouksiin fyysisesti.

2. Millaista hyvinvointialueen maakunnallisen nuorisovaltuuston toiminnan tulisi olla, jotta nuoret olisivat kiinnostuneita ja motivoituneita edustamaan ryhmässä?

Toiveena on, että hyvinvointialueen nuorisovaltuusto toimii konkreettisten asioiden parissa tavoitteellisesti ja pystyy aidosti olemaan osa päätöksentekoa. Nuorisovaltuuston toiminnan periaatteet tulee kirjata selkeästi ja tehtävä kirkastaa.

Sote- uudistuksen myötä muuttuvat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä oppilashuollon palvelut kuntarajat ylittäviksi palveluiksi maakuntajohtoisuuden myötä. Näin ollen kaikki nuorten ja lasten elämään ja hyvinvointiin vaikuttavat palvelut ovat tärkeitä.

Nuorisovaltuuston toiminnan toivotaan olevan rentoa, mutta tavoitteellista. Ohjaajan rooli on tuoda asioita käsittelyyn laajasti, oikea-aikaisesti ja hyvin valmisteltuina sekä koota keskustelun tulokset sekä olla tukena viemässä kannanottoja eteenpäin niin, että ne ovat osa päätöksentekoa.

Ryhmän toiminnan kannalta olisi hyvä järjestää myös ryhmäytymistoimintaa sekä kouluttautumista aiheeseen. Erilliset ryhmäytystapahtumat tai kokousten yhteydessä järjestettävä ryhmäyttämisen- ja koulutustoiminta olisi tarpeellista, jotta ryhmästä luodaan turvallinen ja mahdollistetaan siten mielipiteen ilmaiseminen. Koulutus nähdään tärkeänä kiinnostuksen sekä käsiteltävien asioiden ymmärtämisen kannalta. Kokouksessa käsiteltävät asiat on tuotava kokouksiin mahdollisimman hyvin pohjustettuna ja esiteltynä.

Kiinnostumiseen ja ryhmässä pysymiseen vaikuttaa paljon se, että pääsee mukaan ryhmään sekä voi kokea aidosti vaikuttavansa asioihin. Konkreettiset tulokset sekä niiden selkeä esille tuominen lisää motivaatiota vaikuttaa. Kiinnostuksen ja motivaation kannalta tärkeää on, että nuori voi nähdä, miten asia vaikuttaa hänen arkeensa omassa ympäristössään. Myös pienten kuntien tilanteita olisi hyvä tarkastella.

3. Lakiluonnoksen mukaan hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen kokoamisessa tulisi huomioida eri lapsiryhmien osallistumismahdollisuudet. Miten tämä voidaan toteuttaa parhaiten?

Nuorisovaltuuston valinnassa on tärkeää huomioida, että jokaisesta kunnasta saadaan edustaja. Valinta kannattaa järjestää paikallisesti.

Eri lapsiryhmien laajassa kuulemisessa kannattaa hyödyntää paikallisia nuorisovaltuustoja, jotka voivat koota mielipiteitä alueeltaan. Asioiden saattaminen kuntien nuorisovaltuustojen käsiteltäväksi on yksi keino kuulla alueiden nuoria erilaisten kyselyiden tms. sijasta/rinnalla. Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto voisi myös jalkautua oppilaitoksiin ja peruskouluihin erilaisten teemapäivien tms. puitteissa.